

Na vrhu Babinog zuba

Oaza za moderne

Srbija je za evropske off road avanturiste čista egzotika – jedan dinamičan prostor prelepe divljine i autentičnih čuda prirode, sa uspavanim selima koja još uvek žive životom kao pre nekoliko vekova, i ogromnim nenaseljenim prostranstvima za kakva su verovali da moraju da otputuju u udaljene krajeve centralne Azije da bi ih našli. Naš turistički marketing je očigledno zakazao, ali je utoliko iznenađenje stranih gostiju veće kad vide ono što imamo da im pokažemo. Od 8. do 12. septembra zapao mi je nimalo lak zada-

tak da za samo četiri dana provedem jednu grupu 4x4 turista švajcarske agencije „Offroad adventure“ od graničnog prelaza Đerdap do Dimitrovgrada, trudeći se da pri tom bude što manje asfalta a što više prirodne lepote...

Na proputovanju iz centralne Evrope preko Karpatka ka Istanbulu, kao krajnjem odredištu, put, logično, prolazi kroz istočnu Srbiju. Naročito u slučaju kada putnici nisu obični turisti zainteresovani za urbane i kulturne znamenitosti, već moderni nomadi, koji u originalnim 4x4 kućama na

točkovima žude za onim što u zapadnoj Evropi više ne mogu da imaju: kutak van civilizacije u kojem će pronaći svoj tračak tišine i nepomućen mir. Ovo su ljudi kojima hoteli i njihove zvezdice ne znače ništa; izbegavaju čak i ishranu u restoranima, jer više vole da kupe hranu od meštana koju će kasnije, skriveni gustim zelenilom negde duboko u divljini, roštiljati pod zvezdanim nebom do duboko u noć, opijeni magičnim plamenom logorske vatre.

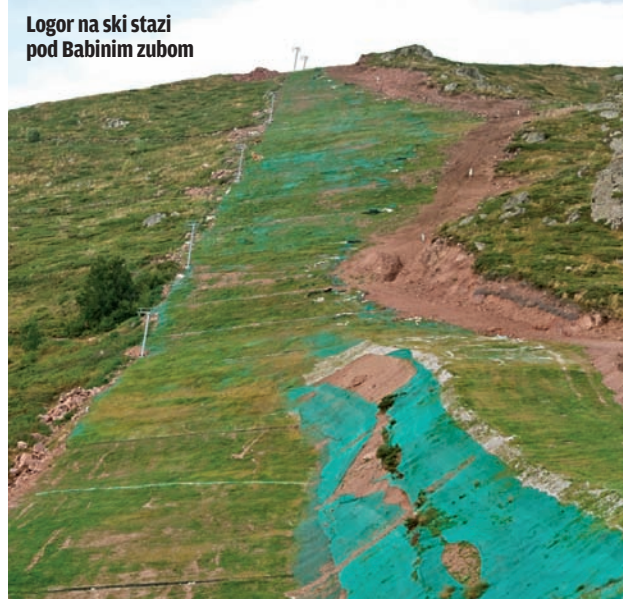
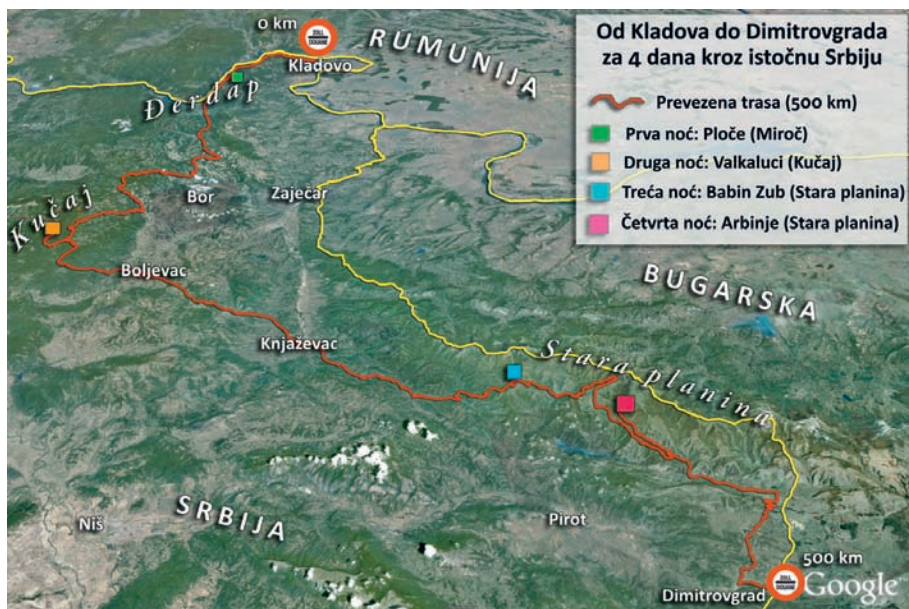
Može se reći i da se ovde radi o svojevrsnim turističkim buntovnicima novog

Lovački dom Valkaluci

veka, ljudima koji ne prihvataju standardne mehanizme i procedure, koji su iz vizure turističkih radni-

ka potpuno beskorisni jer im neće ostavljati hrpe novca na svakom koraku. Oni zbnunjuju šumare i lo-

Logor na ski stazi pod Babinim zubom

nomade

Kako off-road Evropljani vide Srbiju, a kako Srbija vidi njih?

Bilo je i izvlačenja

Nadomak Toplog Dola

Uz vatru do duboko u noć

vočuvare, meštane, pa i baritnim terenskim vozili-

ma, a nisu lovci. Zapravo, u pitanju su poslednji romantici ovog kontinenta,

koji su se usudili ne samo da sanjaju, već i da žive svoj san o neograničenoj slobodi kretanja. Za sada im to još uvek nekako uspeva, mada susreti sa sindromom „Ilije Čvorovića“ nisu retki...

Kuće na točkovima

Ukoliko smatrate da znate šta je terensko vozilo, ono u čemu se kreću klijenti agencije „Offroad adventure“ definitivno će vas zbuniti: nije reč o terencima u fabričkoj verziji, već mahom o pikap modelima sa ozbiljnom nadogradnjom, koja ih pretvara u pravi pokretni

dom, sa krevetima, dopunskim generatorima električne energije, čak i improvizovanim tuš kabinama koje se za nekoliko trenutaka postave sa strane vozila. Drugo rešenje svodi se na krovne šatore, koji se najčešće koriste za klasična terenska vozila sa jednodostornom kabinom, ali ih vidamo i na pikapovima sa običnom nadogradnjom teretnog prostora.

Naravno, osim maksimalnog komfora za boravak u nomadskim uslovima, ova vozila su maksimalno opremljena i za savladavanje teškog terena: vitlo se smatra

obaveznim delom opreme, gotovo sva su odgovarajućim „lift kitovima“ podignuta za po nekoliko centimetara u odnosu na fabričku verziju, a većem razmaku od tla doprinose i masivni pneumatici nekoliko brojeva veći od onih koji su u trenutku isporuke bili na vozilima, skoro po pravilu MT tipa (maximum traction), ili, u prevodu, sa „teškim“ kramponima. Nema te podloge koja može da zaustavi ove pneumatike. Tu su, naravno, i dopunski kaništeri sa gorivom, neki sa sobom nose i više od jedne rezervne gume, kompresor je takođe obavezan deo ►

Doručak na Valkaluciju

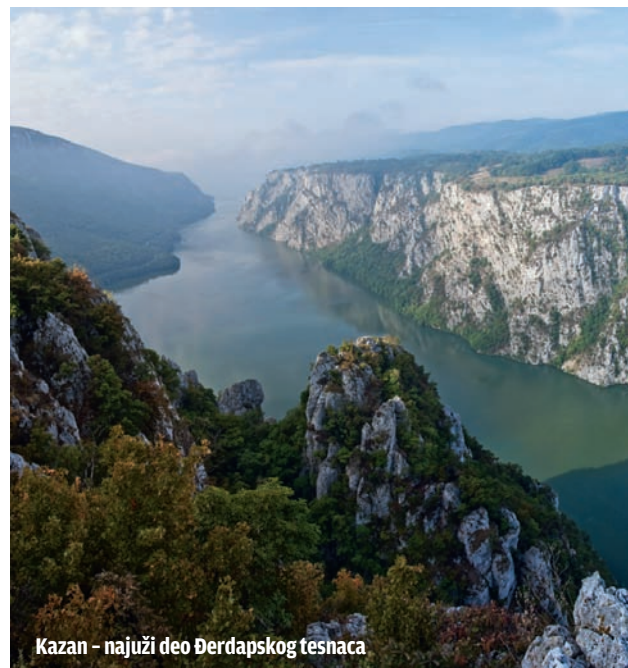

Sučeljavanje off-road legendi

Konvoj na putu od Toplog Dola

Kazan - najuži deo Đerdapskog tesnaca

opreme, kao i komplet alata koji omogućava da se bilo gde izvede praktično svaka servisna intervencija.

Pronaći zlatnu sredinu: ni predugačka vožnja, ni previše asfalta

Iako moćni krovni reflektori mogu noć u šumi gotovo da pretvore u dan, naši nomadi nisu ljubitelji noćnog istraživanja – radije će najkasnije nekoliko sati pre mraka pronaći savršeno konačište i prepustiti se pripremama za logorovanje u divljini, dok u daljini zavijaju vukovi. Zato posao osmišljavanja savršene off road avanture za samo pet dana proputovanja kroz istočnu Srbiju nije bio nimalo jednostavan, pogotovo imajući u vidu da se, zapravo, radi o samo tri cela dana – konvoj je prešao granični prelaz na Đerdapu tek 8. septembra pred sumrak, a 12. septembar je bio rezervisan samo za transport

što kraćim putem od poslednjeg logora na Staroj planini do graničnog prelaza kod Dimitrograd, gde sam se rastao sa našim švajcarskim prijateljima i pozeleo im srećan nastavak avanture kroz Bugarsku.

Bilo je jasno koja je jedina moguća formula kako bi se ovaj kratki boravak u Srbiji pretvorio u nezaboravno iskustvo i kako bi to zaista bio koncentrat prirodnih lepota terena preko kojeg se prolazi: rangirati prioritete i terene koji nisu ključni „pre-skočiti“ brzo, asfaltom, kako bi ostalo vremena da se ono što zaista vredi na pravi način, natenane, prođe i doživi. S obzirom na to da je ova trasa, u bilo kom mogućem scenariju, imala oko 500 km puta, to je značilo da je svakog dana trebalo prelaziti u proseku više od 100 km, što bi, u čisto terenskoj varijanti, bio prilično krupan zalogaj za ovako opuštenu grupu, koja nije sklonu iznurujućim etapama.

Od vidikovaca nad Kazanom na Đerdapu, preko idiličnog ambijenta stenovitog borskog Stola sa svojom ušuškanom malom visoravni sa jezerom, zatim kroz nepregledne šume severoistočnog kraja Homoljskih planina, do Kučajskih planina, bio je plan za prva dva dana. Pokazalo se, veoma ambiciozan, jer ovaj prostor nudi puno prirodnih lepota u koje treba zaviriti a za to traži veliku kilometražu, mahom van asfalta. Deo programa za 9. septembar bio je i obilazak Lazareve pećine i vidikovaca nad Lazarevim kanjonom (reportaža o Lazare-

vom kanjonu objavljena je u AUTO BILDU broj 16, od 2. septembra), kao i poseta manastiru Novi Stjenik pod Mikuljem, pre nego što se grupa u smiraj dana uputi na konačište u šume Valkalucija. Boravak na ovom idiličnom mestu potpunog mira u srcu Kučajskih planina, jedno je od najlepših iskustava koje pravi ljubitelj kampovanja u divljini može da doživi, ujedno i jedna od najudaljenijih tačaka od bilo kakvih tragova urbanog u Srbiji.

Deseti septembar bio je dan za kraći povratak u civilizaciju radi obnove zaliha i transfera do veličanstvenih

prostora Stare planine, što je podrazumevalo i malo više vožnje po asfaltu. Ipak, vožnja asfaltom ne znači nužno i magistralnim putevima – za prolazak od Kučaja do Stare planine odabrali smo jedan asfaltni put kojim se retko ide i koji se od divljina kroz koje smo prolazili prethodnih dana, razlikuje samo po podlozi kojom je presvučen; reč je o putu od Boljevca do Knjaževca, koji prolazi preko prevoja koji deli planinu Tupižnicu od Slemena. Knjaževac je, kao veći od dva grada, odbran za poslednju posetu supermarketu u Srbiji, pre otiskivanja na ultimativni

Preko Velike Brezovice

Visoko na grebenima Stare planine

izazov probijanja preko najviših vrhova Stare planine...

Stara planina kao konačni izazov

Iako pretežno rezervisan za asfalt, 10. septembar se, takođe, završio jednim makadamskim usponom, i to solidnim: od sela Čuštica do Babinog zuba, poznatog izletišta i skijališta Stare planine, trebalo je, po vrućem danu, savladati skoro 1.300 m uspona. Krajnji cilj bio je Midžor, 2.170 m visoki najviši vrh u Srbiji, ali su naši gosti nakon sasvim komotnog pristizanja na livade oko Babinog zuba oko 17 h posle podne, odlučili da

preostalih 700 m uspona ostave za naredni dan.

A Babin zub, taj stenoviti dragulj Stare planine, iako se zbog postojanja planinarskog doma i hotela može smatrati tradicionalnom turističkom destinacijom, i te kako predstavlja izazov za prave ljubitelje terenske vožnje. Jer, koliko god to dok stojite pod okomitim stenama ovog vrha delovalo neverovatno, uz malo više truda i vozačke veštine, terencima možete da izađete na samu ivicu ovih stepena, što i naši snimci potvrđuju. Kakav je doživljaj smiraj dana na Babinom zubu, dok Sunce lagano tone za horizont, verovatno vam, pored

Kamp pod Midžorom

Kamp modernih nomada na Valkaluciju

ovih snimaka, ne moramo da prepričavamo. Iako pomalo neočekivano, bio je ovo zaista vrhunac petodnevnog 4x4 avanture kroz istočnu Srbiju.

Mada je bilo u planu da se 11. septembra uspnemo na Midžor, morali smo da odustanemo, jer je Midžor, po svom prilično ustaljenom običaju, „odlučio“ da tog dana ne skida svoj šešir od oblaka; izaći gore u gustoj magli ne bi imalo previše smisla, jer bismo samo mogli, na osnovu GPS navigacije, da konstatujemo da smo tu, ali ne i da vidimo ono što se odozgo po vedrom danu može videti. Umesto toga, požurili smo nizbrdo ka živopisnom staro-

planinskom selu Topli Dol. Tu se nismo mnogo zadržali, nego smo krenuli ka najozbiljnijem terenskom izazovu na čitavoj turi – probijanju grebenom Bratkove strane, preko Krvavih bara i Vrtiboga, do uvek zahtevnih kaljuga u šumskom lavirintu Kovaveva, odakle bismo se spuštali u dolinu Dojkinačke reke i konačili u Arbinju, njenom najlepšem delu.

I baš tog dana, kada smo planirali tehnički najzahtevniju trasu, ali i uspon na 1.943 m visine, vreme je odlučilo da se ozbiljnije pokvari. Tek što smo obišli Piljski vodopad, na vetrobranu smo primetili prve kapi kiše koja nas je, uz orkanski vetar na vrhovima, pratila veći deo dana, naizmenično nas uvlačeći u maglu i spontano nam otkrivajući vidike. Izgleda da su i meteorološke neprilike dale sve od sebe da, nakon tri opuštena dana, učesnicima ovog karavana, kada je to bilo najmanje potrebno, „srede“ ozbiljan izazov.

Kiša je stala, a vetar se smirio pred našu poslednju zajedničku noć, u Arbinju. Dok su neki od učesnika 11. septembar (kada je bilo i zaglavljivanja u blatu) konačno doživeli kao malo uzbudjenja, nekima je uzbudjenja izgleda bilo i previše i jedva su čekali sledeći dan, koji će proteći u opuštenu vožnju do bugarske granice i pripremanju za nove izazove balkanskog gorja.

Misija je u potpunosti uspešla – naši prijatelji iz Švajcarske su za samo nekoliko dana videli i doživeli ono najbolje od istoka Srbije, čvrsto rešeni da joj se još neki put vrate, ali natenane. O svemu će se sigurno pričati i nakon povratka kući, a ovo putovanje je svakako domaći zadatak za naše agencije da pokažu da li umeju da animiraju i neke malo drugačije turiste. U vremenu koje dolazi, Srbija sigurno ima šansu da zauzme mesto koje zaslužuje na turističkoj karti Evrope.

Aleksandar Veljković

FREEBIKING SAJT (www.freebiking.org)

Da postoje i drugačija lica (avan)turizma u Srbiji svedoči i Freebiking web sajt vašeg off road vodiča Aleksandra Veljkovića, jedne od popularnijih destinacija za ljubitelje prirode i avantura na domaćem webu. Pokrenut davne 1998. godine kao sajt posvećen planinskom biciklizmu i cikloturizmu, Freebiking je u međuvremenu evoluirao u oazu za sve vrste ljubitelja prirode, uključujući i one koji bi u istraživanje želeli da se upuste svojim 4x4 vozilima. Ovaj sajt neguje jednu

specifičnu kulturu slobode kretanja i boravka u prirodi, predstavljajući svojevrstan most između naizgled nepomirljivih krajnosti koje sve objedinjuje jedan zajednički imenitelj - neotljiva glad za nepoznatim, lepim i tajnovitim kucima. U putopisima i foto-albumima na sajtu pronaćete mnoge destinacije o kojima drugde nećete naći nikakve podatke, što je plod dugogodišnjeg neumornog istraživanja autora i entuzijasta okupljenih oko Freebikinga.